

BALLABÁS GÁBOR

A TELEPÜLÉSI KÖRNYEZETVÉDELEM ÖNKORMÁNYZATI ÉS LAKOSSÁGI MEGÍTÉLÉSE A BALATON ÉSZAKI PARTJA ÉS A BALATON-FELVIDÉK NÉHÁNY TELEPÜLÉSÉN

Bevezetés

Hazánk településeinek környezetvédelmi helyzete alapvetően a múltbeli és jelenlegi társadalmi és gazdasági folyamatoktól és terheléseiktől, a természeti környezet állapotában bekövetkezett változásoktól, és a környezetvédelmi tevékenység minőségétől függ. Ez utóbbiban ma már kulcsszerepe van a települések lakosságának és a települési önkormányzatoknak is. A lakosság környezettudatossága és közcélú szerveződéseinek (civil szervezetek) tevékenysége, illetve a települési önkormányzatok ma már sokrétű környezet- és természetvédelmi (válasz)intézkedései jelentősen befolyásolhatják az adott település környezetvédelmi helyzetét és annak megítélését.

Napjainkban a települési önkormányzatok környezetvédelmi tevékenysége általában is sok területre terjed ki. Kiemelhető ezek közül az önálló szabályozás (rendeletalkotás), a hatósági feladatok ellátása (p. engedélyezési, ellenőrzési, bírságolási szakterületi feladatok), a környezeti tervezés (p. települési környezetvédelmi programok, hulladékgazdálkodási tervek készítése és megvalósítása), a településrendezési tevékenység, a lakosság kötelező tájékoztatása és szemléletformálása, a környezetvédelmi vagy azzal kapcsolatban lévő közszolgáltatások működtetése, valamint a konkrét környezetvédelmi beruházások megvalósítása (akár települések közötti együttműködés formájában is). Természetesen azt is meg kell említeni, hogy különböző beruházásokban, az önkormányzati intézmények működéséhez szükséges eszközök beszerzése esetén megrendelőként, illetve foglalkoztatóként is nagy felelőssége lehet az önkormányzatoknak a helyi környezetvédelmi ügyekben, hiszen ez által példát mutathat a helyi lakosságnak és a vállalkozásoknak. Ezen kívül megemlíthető, hogy ellátják a település környezeti érdekeinek regionális vagy országos szintű képviselését.

Jelen vizsgálatunk célja, hogy a kiválasztott mintaterületünkön terepi vizsgálati módszerekkel feltárjuk, illetve földrajzi elhelyezkedéstől függően összehasonlítsuk a települések komplex környezetvédelmi helyzetét (terhelések, állapotjellemzők, válaszingtézkedések). A kiválasztott nyolc település¹ a Balaton északi partján, illetve a Balaton-felvidéken találhatóak (a későbbiekben parti és felvidéki települések). A hazai társadalomtudományi és társadalomföldrajzi szakirodalomban a Balaton part és a mögöttes területek összehasonlításának több forrása is van. Kiemelendő e vonatkozásban a Balatoni Integrációs Kht. Társadalomtudományi Kutatócsoportjának, illetve az ELTE Regionális Földrajzi Tanszékének 2005-ben a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben végzett társadalmi-gazdasági állapotfelmérése,² melyben többek közt parti és felvidéki településparók összehasonlító

¹ Ábrahámhegy, Badacsonytomaj, Révfülöp, Zánka, Kékút, Kővágóörs, Köveskál, Nemesgulács.

² Jakobi Ákos (2005): Balaton Project EU LIFE 03ENV/H/000273

vizsgálata is szerepelt. Tulajdonképpen ez a kutatás adta az alapötletet településpárok környezeti helyzetének kísérleti jellegű felméréséhez. A keretet a 2008-ban II. éves földrajz szakos hallgatóinknak szervezett kötelező nyári terepgyakorlat adta³. Természetesen a kísérleti jellegből adódóan kisebb területre vonatkozó felmérést választottunk, amelyben további szempont volt, hogy a felvidéki települések a Balaton-felvidéki Nemzeti Park területén legyenek megtalálhatóak (három település a Káli-medencében). Szintén szempont volt, hogy a viszonylag alacsony lélekszámú községek mellett egy város (Badacsonytomaj) is szerepeljen.

A kísérlet újabb szempontja volt, hogy a települési irányított interjúkészítést, illetve lakossági kérdőívvezést (*1. táblázat*), mint a települési környezeti helyzetet felmérő módszert teszteljük, illetve ezekben tapasztalatot szerezzünk. A települési irányított interjúkat a vizsgált települések polgármestereivel, illetve jegyzőivel folytattuk le.⁴ Az összetett lakossági kérdőíveket (N=70) pedig helyi állandó lakosok közül azokkal töltöttük ki, akik az adott településen fontos közösségi szintű környezeti információk birtokosai lehettek („elit vizsgálat”), így pl. a helyi vallási vezetők, a helyi szolgáltató intézmények vezetői és alkalmazottai, a vendéglátóipari és más szolgáltató vállalkozók. A 70 kitöltött, értékelhető kérdőívből 37-et a Balaton parton, 33-at a Balaton-felvidék településein vettek fel a kérdezőbiztosok, itt egyes településeken a rendkívül kis lélekszám volt az oka az alacsonyabb kitöltési hajlandóságnak (pl. Kékkút esetében).

A vizsgálat további lépései voltak: az önkormányzati interjúk és lakossági kérdőívek feldolgozása (szűrése), adattáblák (először településpáronként, majd összesítve parti és felvidéki településekre) és diagramok készítése, valamint érdemi következtetések és tapasztalatok levonása. A kérdőívek és interjúk értékelésénél fontos logikai felépítési szempont volt az, hogy OECD PSR modelljét alkalmaztuk. (Pomázi I., 2001, 29. o.) A modell lényege, hogy megkülönbözteti az emberi tevékenységből (gazdasági ágazatok, lakosság stb.) származó környezetterhelést és szennyezést (Pressures), az ezekből a terhelésekből eredő a környezet és természeti erőforrások állapotában bekövetkező változásokat (State), és a változásokra adott társadalmi válaszokat (Responses).

1. táblázat
A vizsgálat fő témakörei

<i>Az interjúk fő témakörei</i>	<i>A lakossági kérdőív fő kérdéskörei</i>
a társadalmi környezet (belső jellemzők, közösségi együttműködés, külső kapcsolatok – Nemzeti Park)	a környezeti, természeti értékek és problémák
a gazdasági tevékenységek (pl.: mezőgazdaság (biogazdálkodás), ipar, szolgáltatások (turizmus); foglalkoztatás, ingázás)	a gazdasági tevékenység (fő tevékenységek, ingázás, vásárlás)
a környezetvédelmi műszaki infrastruktúra (kiemelten csapadék- és szennyvízkérdés, hulladékgyűjtés)	a környezeti infrastruktúra értékelése

³ A tanulmány elkészítésében köszönettel tartozunk ELTE TTK földrajz szakos hallgatóknak (Bíró Bálint, Farkas Sára, Gutpintér Júlia, Sáfián Fanni, Persa Virág, Poden Emőke, Takács Péter, Tolnai Gábor), továbbá Oláh Miklósnak (vezető kutatónak, Balatoni Integrációs Kht. Társadalomtudományi Kutatócsoport) és Szabó Pálnak (adjunktusnak, ELTE TTK FFI Regionális Tudományi Tanszék)

⁴ Badacsonytomaj és Zánka jegyzőjével, illetve Ábrahámhegy, Kékkút, Köveskál, Kővágóörs, Nemesgulács, Révfülöp polgármestereivel.

<i>Az interjúk fő témakörei</i>	<i>A lakossági kérdőív fő kérdéskörei</i>
a települési környezet állapota (értékek, problémák)	a települési környezet állapota (környezeti elemek értékelése)
települési jövőkép (+ térségi együttműködés)	Nemzeti Park előnyök-hátrányok
a települések stratégiai dokumentumai és használatuk	közösségi és települések közötti tevékenység a környezet- és természetvédelemben
	a környezeti információkhoz való hozzáférés

Szerkesztette: Ballabás G.

A környezetvédelem szempontjából fontos néhány társadalmi, gazdasági hatás és terhelés különös tekintettel a turizmusra

A térség legfontosabb ágazata természetesen az idegenforgalom. A közvetlenül part menti települések és a parttól távolabbi „háttértérségek” lehetőségei és gondjai, különböző mértékben ugyan, de eltérnek egymástól. A Balaton partján magasabb az üdülő- és nyaralóépületek, valamint a külföldi tulajdonosú ingatlanok száma és aránya, a nyári lakosság szám (tartózkodó népesség száma) így erőteljesen eltér az állandó népességtől. Az ingadozás következménye a gazdasági kiszolgáltatottság. Szezonálisan változik a foglalkoztatottság, a turizusból élőknek pedig a nyári szezonban kell megtermelniük az egész éves megélhetést biztosító bevételt. Vannak törekvések a szezon kinyújtására, akár egész évensé tételére (lásd pl. a gyógyfürdők fejlesztését, a hagyományos szezonon kívül szervezett kulturális programokat és fesztiválokat, valamint a horgász- és kerékpáros turizmus fejlesztését), de egyelőre nehézkes ezek megvalósulása, a kisebb, part menti települések esetében pedig nem igazán működnek. A part menti települések esetében fontos kérdés a turizmus és a környezetvédelem összeegyeztetése. A tó vízminőségének védelme (Salamin G., 2005)⁵ érdekében kötelezővé tették, és az utóbbi években a legtöbb helyen meg is valósították a közüzemi szennyvízcsatorna kiépítését (hivatalosan 100%-os kiépítettség), valamint az arra való való rákötést is jelentősen növelték.⁶ Szintén fontos kérdés a települési szilárd hulladék megfelelő kezelése. Napjainkra egyrészt befejeződött egy regionális hulladékkezelő rendszer, és abban az előírásoknak megfelelő királyszent-

⁵ A Balaton vízminőségének az 1960-as évek második felétől kezdődő és az 1980-as évek végén, 1990-es évek elején is rosszabbodó gyenge minőségéhez (szervesanyag- és tápanyagterhelés, algakoncentráció mutatói) képest napjainkra jelentősen javult. Ennek egyik legfontosabb alapja az 1980-as évektől a hatékony környezetvédelmi beavatkozások komplex bevezetése volt. Ebből kiemelhető a Balaton vízgyűjtőjének egészén a hatékony monitoring rendszer működtetése, az ipari és mezőgazdasági termelés szennyezőanyag-kibocsátásának ellenőrzése és jelentős csökkentése, a Kis-Balaton rekonstrukciója és a Balaton-parti valamint a vízgyűjtőn lévő települések szennyvíz-elvezetésének kiépítése, illetve a szennyvíztisztítás hatékonyságának jelentős javítása.

⁶ Kivételként megemlíthető például a Kővágóörshez tartozó, a Balaton parton található, nyaralókkal beépített Pálköve, mely nem tartozik Kővágóörs belterületéhez (üdülőterület). A szennyvízcsatorna-hálózat kiépítésére és fejlesztésére kiírt pályázatokon viszont csak belterületek csatornázására lehet pénzt nyerni. Belterületbe vonni, a jelenlegi szabályozás szerint viszont csak csatornázott területet lehet a helyiek elmondása szerint. A 2008-ban érvényben lévő Balaton törvény (2000/CXII. Tv.) erről a következőképpen fogalmaz: „17. § (1) A települések beépítésre szánt területe nem növelhető azokon a településeken, ahol a szennyvízcsatorna-hálózat nem épült ki, vagy a szennyvízcsatorna-hálózat nem megfelelő kapacitású tisztítóműre csatlakozik, vagy a hálózatra rákötött lakások, illetve üdülőegységek száma nem éri el az összes lakás- és üdülőegység számának 80%-át.”

istváni kezelő központ és lerakó kialakítása (Észak-balatoni Hulladékkezelési Rendszer), továbbá jelenleg zajlik a szelektív gyűjtés megszervezése.

A természeti értékek megóvása is gyakran ütközik a turizmus érdekeivel (például a parti élőhelyek, nádasok védelme az üdülő- és kikötőépítésekkel szemben), így ez is számos konfliktus forrása. A turizmus szezonális ingásából következik ezen túlmenően az aránytalan nyári környezeti terhelés, a megnövekvő forgalom és zajterhelés (pl. a 71. sz. főút mentén) valamint a nagyobb energia- és vízhasználat, a több kibocsátott szennyvíz és háztartási hulladék. Sajnos a nyáron itt tartózkodó turisták és nyaralótulajdonosok jelentős hányada nem érez felelősséget e településekért, így nem törekszenek a jó környezeti állapot fenntartására, különösen igaz ez az illegális hulladékok vadlerakóinak állandósult problémájára. A nyaralótulajdonosok, nyári vendégek, ugyanis gyakran nem hajlandóak megfizetni a települési hulladék elszállításának díját, vagyis egyszerűen nem veszik igénybe ezt a közszolgáltatást. A lakossági válaszok megerősítették (2. táblázat), hogy az illegális hulladéklerakók ma alapvető problémát jelentenek a parti településeken, a Balaton-felvidéken pedig a ma még hiányosabb csatornázás miatt a szigetelendő emésztőgödörök jelentik a lakosság által legfontosabban tartott veszélyforrást. A felhagyott bányaterületek (pl. Ábrahámhegy, Salföld) tájba illesztése is a jelentősebb megoldandó feladatok közt van, akárcsak az újabb és újabb területek beépítésének megakadályozása.

A „háttértelepülések” helyzete más szempontból is nehezebb. A Balaton-felvidéken az előregedő aprófalvakban rendkívül magas a munkanélküliségi ráta, igaz szezonálisan ez ingadozik. Alapvető probléma, hogy e térségben inkább átmenő turizmusról beszélhetünk, vagyis kevés a kereskedelmi szálláshely (és ritkábban jelenik meg a fizető vendéglátás is) és így alacsonyabb a vendégéjszakák száma, tehát végső soron a bevételek is alacsonyabbak.

2. táblázat

A környezeti veszélyforrások megítélése a parti és a felvidéki településeken (hatások)

Veszélyforrás típusa	Parti települések		Felvidéki települések	
	Említés	%	Említés	%
Illegális vadlerakók	19	51	13	39
Felhagyott bányaterületek (Ábrahámhegy, Salföld)	11	30	7	21
Szigetelendő emésztőgödörök	9	24	24	73
71-es főút / közúti teherforgalom	7	19	1	3
Rekultiválandó hulladéklerakó (Balatonrendes)	5	14	0	0
Felhagyott mezőgazdasági, ipari üzemek	4	11	2	6

Szerkesztette: Ballabás G.

Néhány jó példa ellenére a legtöbb település nem tudja helyben tartani a turistákat, sokan sajnos már le is mondtak erről a lehetőségről. A területre jellemzőek az apró- és kisfalvak, ahol kevés a működő vállalkozás, és a szolgáltatások köre (oktatás, egészségügy stb.) is meglehetősen hiányos, ráadásul folyamatosan szűkül az utóbbi években. A települések ellehetetlenülése miatt pedig végső soron fokozódik az elvándorlás. A több parti településen is megfigyelhető lassú népességnövekedéssel szemben ugyanis e településeken a tényleges fogyás a jellemző. A migrációs folyamatokra jellemző, hogy beköltözők csak néhány településre érkeznek, de ők is inkább csak a nyári félévben tartózkodnak a közs-

gekben (pl. Kékkúton vagy Salföldön). A „háttérterületeken” az elöregedés tehát nem az idősök odaköltözéséből, hanem a fiatalok elvándorlásából adódik.

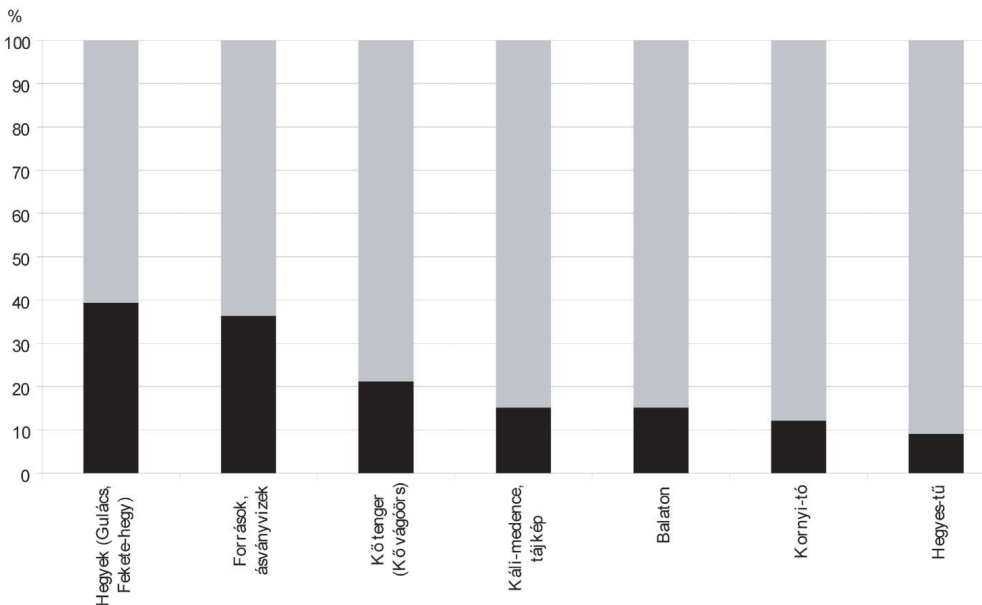
A vizsgált térség egyik legfontosabb foglalkoztatója, egyben Kékkút település legfontosabb helyi adót fizető vállalkozása a Kékkút Rt. ásványvíz palackozó üzeme, melynek környezeti problémái a lakossági vélemények alapján a következők:

- túlzott víztermelés, mely a helyiek szerint már felszíni, védett vizes élőhelyeket (például Kornyi-tó) és a felszín alatti vizeket veszélyezteti,
- a nagymérvű kamionforgalom, mely levegő- és zajterhelése mellett különösen Kővágóörsön és Köveskálon jelent veszélyt az épületállomány, az infrastruktúra, a lakosság és a kerékpáros turisták számára.

A cég ugyanakkor több tanösvényrendszert is létrehozott (Theodora, Theodora-Kékkő tanösvények), támogatta a helyi műemlékek (pl. a Kővágóörsi mosóház) felújítását, illetve egyes települések csatornázási munkálatait is.

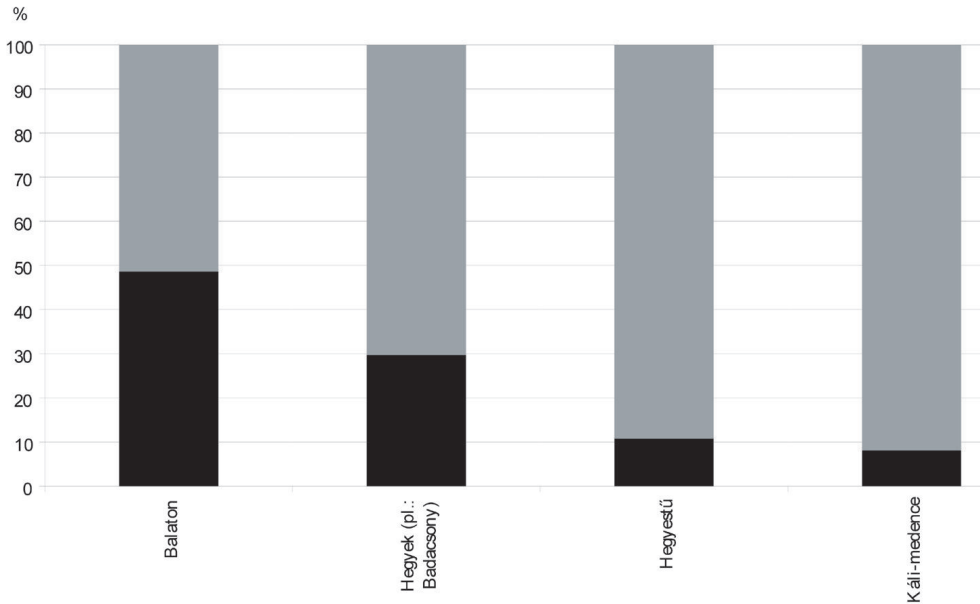
A környezeti állapotjellemzők megítélése

A kérdőíves felmérés alapján kijelenthető, hogy a lakosok szerint a felvidéki települések legfontosabb tájképi, természeti értékeit a tanúhegyek, a kőtengerek (Szentbékakála, Kővágóörs, Salföld), és a felszín alatti vizek természetes megcsapolói, az itteni források adják. Természetesen a parti települések lakói és tisztviselői számára maga a Balaton a legfontosabb természeti érték, de itt említésre kerültek a Balaton-felvidék hegyei, sőt maga a Káli-medence is (1. és 2. ábra).

Szerkesztette: Ballabás G.

1. ábra: A legfontosabb természeti értékek említése a felvidéki településeken

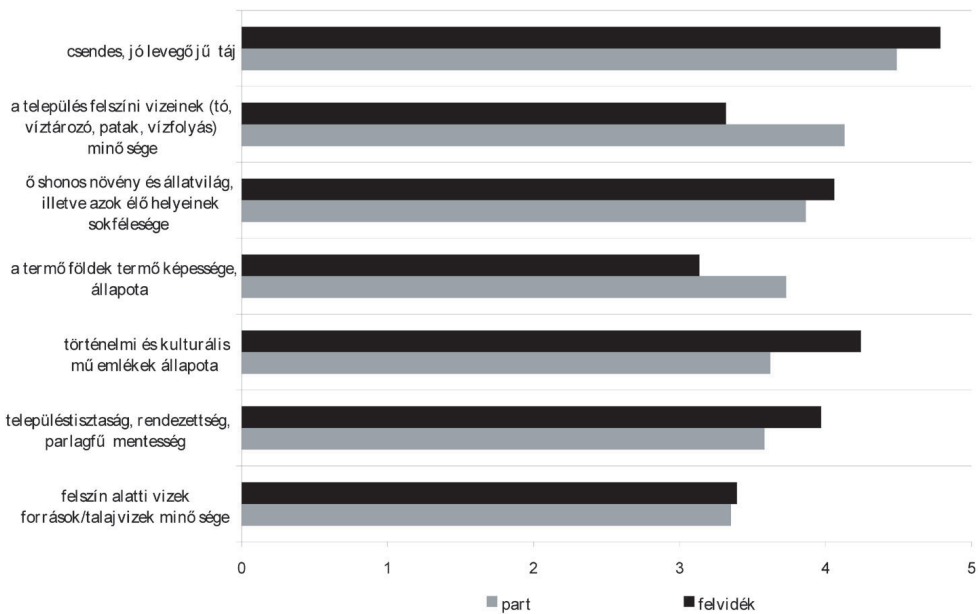
Szerkesztette: Ballabás G.

2. ábra: A legfontosabb természeti értékek említése a felvidéki településeken

A legfontosabb környezeti elemek, illetve azok rendszereinek lakossági értékelését vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a csendes, jó levegőjű táj, az őshonos növény- és állatvilág sokféleségét tartják a legjobb állapotúnak a helyiek mindkét vizsgált térségben (3. ábra). Jelentős eltérések vannak viszont más környezeti elemek állapotának értékelésében. A „háttértelepülések” lakosai egyértelműen sokkal jobbnak értékelik történelmi műemlékeik állapotát, illetve büszkék rendezett, parlagfümentes településkéjükre.

A termőföldek állapota esetében, mely valóban gyenge minőségű a belső medencékben az itt elvégzett talajjavítási, drénezési tevékenység ellenére (például Mindszentkála határában), jól érzékelhető volt, hogy a helyiek egy része nem tudja megítélni ezek minőségét.

A felszíni vizek állapotát, kiemelten a Balatont említve mind a tisztségviselők, mind a lakosság büszke annak jelenlegi jó minőségére, ugyanakkor a belső medencék patakjait, állóvizeit többek közt a Kékkút Rt. tevékenysége, a mederrendezések, a mezőgazdasági szennyezések miatt messze nem tartják jónak. Ugyanez igaz a felszín alatti vizek állapotára, csak ezt egységesen minden településen gyengébbnek ítélték az emberek, bár itt is több válasz esetén tetten érhető volt a bizonytalanság és az ezzel kapcsolatos ismeretek hiánya.

Szerkesztette: Ballabás G.

3. ábra: A környezeti elemek állapotának értékelése a lakossági kérdőívek alapján

A környezet- és természetvédelmi válaszingykedések, valamint az ezzel kapcsolatos tájékoztatás megítélése

A környezeti tervezés dokumentumai vonatkozásában az önkormányzati tisztségviselők szinte egységesen jelezték, hogy ezek a dokumentumok ugyan a központi előírások szerint elkészültek, de használatuk minimális. Az éves költségvetések tervezésénél például nemigen számolnak velük⁷. A környezetvédelemre közvetlenül fordítható források tekintetében csak Badacsonytomajon van környezetvédelmi alap, az is csak néhány százezer forinttal gazdálkodhat egy évben.

A környezeti információkhoz való hozzáférés különösen a parti zónában megoldott, az itteniek több mint 90%-a elégedett a tájékoztatás mennyiségével és minőségével. A megkérdezettek elsősorban a helyi újságokból, kiadványokból, illetve barátoktól és ismerősöktől szerzi be a híreket, információkat. A Káli-medence és Nemesgulács esetében többen kiemelték még a helyi kábeltévén keresztül történő hatékony önkormányzati tájékoztatást is.

Közösségi tevékenység, a civil szervezetek működése különösen a parti települése-

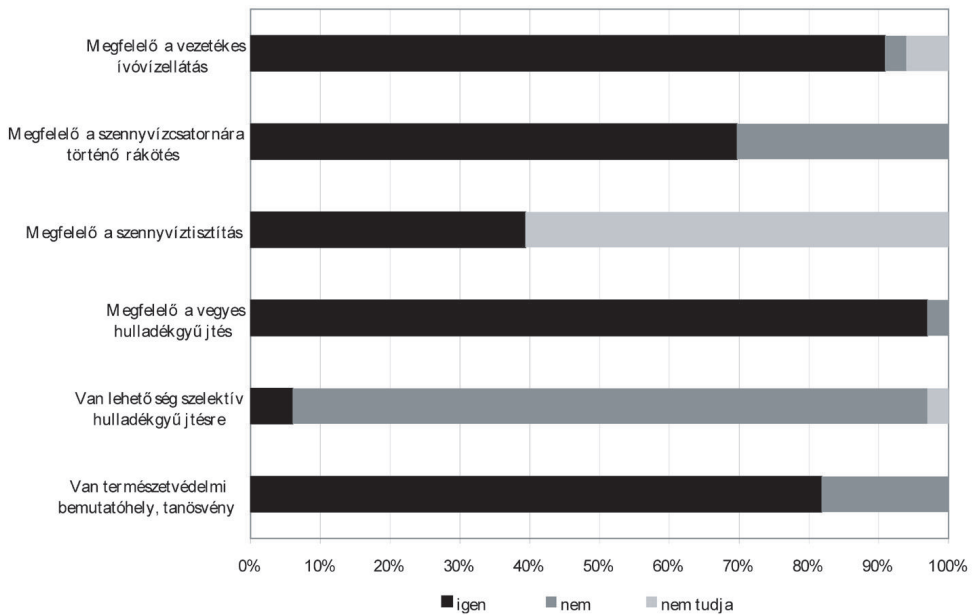
⁷ Egy konkrét kivételt azért megemlíthetünk. Gyenesdiást a helyi kutatók ajánlására kerestünk fel, a jelenlegi és korábbi polgármesterekkel készítve interjút. Itt az egyik helyi civil szervezet által elkészített települési környezetvédelmi program éves szintre lebontva épül be a teendőkhöz, a költségvetésbe, és így megvalósítása, illetve felülvizsgálata is az országos előírásoknak megfelelően történik meg.

ken ismert és elismert. Az egy-egy településen működő Gázló (Révfülöp), illetve Nádirigó (Ábrahámhegy) egyesületek mellett, melyek főleg természetvédelmi céllal jöttek létre, a Káli Medence Környezetvédelmi Társaságot, valamint a Nők a Balatonért Egyesületet (NABE) említették sokszor, mint térségi szerepkörrel is rendelkező civil szervezeteket. A Gázló Környezet- és Természetvédelmi Egyesület jó példája a helyi értékekért tenni akaró civil szervezeteknek, hisz túrákat, előadásokat, hulladékgyűjtő akciókat szervez, és a települési önkormányzattal is igen jó kapcsolatot ápol. Ezt az egyesület bízta meg többek között Révfülöp környezetvédelmi és természetvédelmi tervének elkészítésével is. Az általuk szervezett konferenciákon a Káli-medence településeinek polgármesterei is részt szoktak venni, ahol igyekeznek képviselni településeik érdekeit.

A nemzeti parkkal való kapcsolat viszont korántsem mondható felhőtlennek. Lakossági oldalról (főleg a parti településeken) kis súllyal egyetlen pozitívumként a turisztikai vonzó hatását emelték ki. A természetvédelem által támasztott korlátozások (például építkezések engedélyeztetésénél figyelembe kell venni az adott tájegységre jellemző építészeti hagyományokat) viszont sokak szerint túlzóak, ráadásul a megvalósításhoz a Nemzeti Park nem nyújt támogatást. Például meg van szabva, hogy a háztető csakis piros színű lehet, de a drágább piros cserép megvásárlásához nem jár támogatás; vagy említhetjük azt is, hogy tilos légvezetéseket építeni, a föld alá telepített vezetékek kiépítése azonban jóval drágább. Néhány interjúalanyunk véleménye szerint a Nemzeti Parknak oda kellene figyelnie az itt élő emberek igényeire is, mert ez a terület „nem skanzen”, a jelenlegi szabályozással viszont egyre inkább el fognak néptelenedni a falvak. Probléma a települések vezetőinek megfogalmazásában az is, hogy az alternatív energiaforrások hasznosítását (napkollektor, napelem, szél-turbina) is korlátozzák a tájképvédelem miatt. Ezen kívül szigorúan szabályozzák a vállalkozási és ipari tevékenységet is, ami a térség vezetői szerint gátolja a munkahelyek létesítését. Többen felróták még azt is, hogy az egyszerű embereket súlyos összegekre büntetik, ha parlagfüvet találnak a birtokán, míg a Nemzeti Park kezelésében lévő területeken komplett „parlagfű mezők” találhatóak.

A környezetvédelmi közszolgáltatások vonatkozásában megemlíthető, hogy a már régebb óta működő rendszerekkel (vezetékes ivóvízellátás, vegyes hulladékgyűjtés) elégedettek az emberek, bár az utóbbi működtetését sokan drágállották (4. ábra). A szennyvízcsatornára történő rákötésekben még vannak hiányosságok a „háttértelepüléseken”, ugyanakkor a szennyvíztisztítás minőségét sokan nem tudták értékelni, itt (különösen az aprófalvakban) mindenféleképpen javasolható egy ezzel kapcsolatos lakossági tájékoztató kampány megszervezése. A legfontosabb programok például a szennyvízkezelés megoldása után a települési jövőképekben a csapadékvíz-elvezetés (és nem a hasznosítás) rendszereinek kiépítése az egyik fő prioritás.

A szelektív hulladékgyűjtés eszközei 2008-ban még nagyon hiányosak voltak, azóta ezt a problémát az Észak-balatoni Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer próbálja orvosolni a térségben szelektív gyűjtőszigetek, illetve Tapolcán egy átrakó-tömörítő előkezelő létesítmény létrehozásával, ugyanakkor a megelőzés lehetőségei nem merültek fel a helyiek szerint a rendszer tervezésénél.

Szerkesztette: Ballabás G.

4. ábra: A környezetvédelmi közszolgáltatásokkal, infrastruktúrával való elégedettség a vizsgált településeken (2008)

Természetvédelmi bemutatóhelyet, tanösvényt érthető módon jóval többen ismertek a Balaton-felvidéken, mint a parti zónában (A Hegyestű Geológiai Bemutatóhely, a Salföldi Természetvédelmi Major mellett a Badacsonyi tanösvény, és a már említett Theodora tanösvények a legismertebbek).

Összegzés

Vizsgálatunk az OECD PSR (pressures, state, responses) logikájában kívánta bemutatni nyolc, a Balaton-felvidéken, illetve a Balaton-parton található település környezetvédelmi helyzetét elsősorban terepi vizsgálati módszerek eredményei alapján. A térség legnagyobb környezeti-természeti értékének a helyi szereplők továbbra is az egyedi tájképet, a viszonylag érintetlen élővilágot és természetes környezetet, valamint az épített örökség emlékeit tekintik. A felmérések alapján megerősíthető, hogy a legnagyobb környezeti nyomást a szezonális turizmus jelenti, különösen a parti településeken (pl. a közlekedési eredetű levegő- és zajszennyezés, az illegális hulladéklerakás, a nagyobb mértékű beépítésekhez kapcsolódó igények). Jóllehet a környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztésével sokat javítottak a térség környezeti állapotán az elmúlt évtizedekben, melyet alapvetően a lakosság is pozitívként élt meg (pl. a Balaton vízminősége tekintetében), de a helyi lakosság és a települési önkormányzati tisztségviselők is megerősítették, hogy a kedvezőtlenebb társadalmi-gazdasági helyzetben lévő Balaton-felvidéki települések esetében

a környezetvédelmi infrastruktúra hiányosságai (csatornázottság, csapadékvíz-elvezetés, szigetetlen szikkasztók), illetve a Balaton-felvidéki Nemzeti Park korlátozó intézkedései tovább növelik problémáikat. Ezen kívül a helyi szereplők szerint lokális problémaként azonosíthatóak az egykori bányaterületek, illetve a Kékkút Rt. tevékenysége.

Ezek alapján mindenféleképpen javasolható további, hatékony választ intézkedések megvalósítása. Ebben fontos alap lehet a konkrét beruházásokon túl, a környezetvédelmi feladatok „társadalmasítása”, mely révén számos önkormányzati feladatba és tevékenységbe (pl. környezeti tervezési dokumentumok készítése, megvalósítása, bizonyos források közös döntésen alapuló elosztása), be lehetne vonni a helyi szereplőket, szakértőket, civil szervezeteket. Ugyanilyen fontos lenne a lakosság pontos informálása, tájékoztatása az őket is érintő, illetve a számukra kevésbé ismert szakmai ügyekben.

Véleményünk szerint a vizsgálatnál használt módszerek jól szolgálhatják adott település környezeti állapotának felmérését, illetve a település lakosságának környezeti jövőképét is meg lehet fogalmazni ezek alapján.

Felhasznált irodalom

- Jakobi Ákos (kutatásvez.) (2005): *Társadalmi-gazdasági állapotfelmérés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben I.* (kutatási jelentés) – Balaton Project EU LIFE 03ENV/H/000273. ELTE TTK Regionális Földrajzi Tanszék, a Balatoni Integrációs Kht. Társadalomtudományi Kutatócsoportja, Budapest, 62–69.
- Pomázi István (szerk.) (2001.): *Környezeti előrettekintés, stratégia és kulcsmutatók az OECD-ben* Környezetvédelmi Minisztérium, Budapest.
- Salamin Géza (kutatásvez.) (2005): *Társadalmi-gazdasági állapotfelmérés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben V.* (kutatási jelentés) – Balaton Project EU LIFE 03ENV/H/000273. ELTE TTK Regionális Földrajzi Tanszék, a Balatoni Integrációs Kht. Társadalomtudományi Kutatócsoportja, Budapest, 196–258.